

PÁLYAKÉPEK

TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ

Tóth Károly köszöntése

Tóth Károly c. egyetemi tanár 70 éves. Ünnepeljük hát – túl az ez alkalomból 2015. augusztus 26-án átadott, a Köztársasági érdemrend középkeresztjén – és osztozzunk örömeiben. A művelt, tudós elmének legnagyobb örömet okozó ajándékkal: könyvvel. Emlékkötettel, amellyel kollégái, barátai és tisztelői kedveskednek neki.

A hetvenes számnak kultúránk szakrális jelentést tulajdonít. A hetven két tökéletes szám, a hetes és a tízes szorzata. Az előbbi lelki, az utóbbi rendszerbeli tökéletességet fejez ki. Rendszerbeli és lelki tökéletességre törekvés – ez jellemzi Tóth Károlyt, amint a jog, az alkotmányjog, amelynek tudományát oly magas színvonalon műveli, az igazságosság és a méltányosság keresésének művészete. Az ünnepelt olyan hetvenéves, aki Szegeden és annak határain is túl köztiszteletnek örvend. Talán helyesebb lenne úgy fokozni az állítást: az ő neve hallatán az első szó, ami eszembe jut, a köztisztelet.

Tóth Károly professzor úr a Borsod megyei Cserépfalu szülöttje. Kettejük viszonyáról sokat elárul, hogy ő ennek a településnek mára díszpolgára lett. Díszpolgára, de nem nagypolgára. Ő mindig látta – mert látni akarta – az egyszerű, szegény emberek életét, nehézségeikkel, reményeikkel és csalódásaikkal együtt. Történelem alulnézetből? Talán innen ered érdeklődése a közvetlen demokrácia kifejezési lehetőségei, intézményi formái iránt, amelyeket későbbi kutatásainak kedvelt tárgyává tett. A mezőkövesdi gimnáziumi évek után sikeresen felvételizett a Szegedi József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karára, és kezdte meg jogi tanulmányait – e sorok írásakor – ötven esztendeje, 1965 szeptemberében. A doktori cím megszerzése után ennek az egyetemnek, azon belül pedig az államjogi tanszéknek a szolgálatába állt a néhai Kovács István akadémikus mellett, és maradt is ott mind a mai napig. Tanársegéd, egyetemi adjunktus, egyetemi docens majd c. egyetemi tanár kinevezést kapott, tehát tisztséggel megjárta a lépcsőfokokat. Időközben az egyetem és a tanszék neve is változott. Ez utóbbiban az államjog alkotmányjogra cserélődött, ami avatott szemnek finoman jelzi azt a történelmi ellentmondást, majd fordulatot, amelyeknek a Tóth Károlynál mintegy tíz évvel fiatalabb saját nemzedékem is részese volt. Tóth Kár-

oly ugyanis alkotmányjogot tanított egy olyan politikai rendszerben is, amelyben sem alkotmányjog, sem alkotmányosság, de még legitim, igazi alkotmány sem volt. Nem volt szükség a hatalmi ágak szétválasztására ott, ahol minden hatalom a dolgozó népé volt – szólt a hatalom szlogenje. Az alkotmányosságot és a jogállamot a szocialista törvényesség eszméjével és némileg hiányos gyakorlatával vélték meghaladni. Amit korábban közjognak ill. alkotmányjognak neveztek és nevezünk ma is, azt csak az összehasonlító alkotmányjog leple alatt lehetett művelni, időnként szinte csupán becsempészni. A csempészetnek is megvannak azonban a maga mesterei. Ilyen volt a Kovács István, az államjog – valójában alkotmányjog – professzora, akinek emlékét sokan őrizzük hálával és szeretettel. Ő olyan szakmai magaslatokon járt, amelyek messze a hivatalos irányvonal fölött húzódtak. Nem túlzás azt állítani, hogy ő volt az, aki már a hetvenes években megnyitotta a szegedi egyetemet a világra. Az általa teremtett műhelyben és légkörben nőtt fel Tóth Károly is. A feltűnés nélkül kivívt szellemi szabadság e kicsiny, de nem jelentéktelen körében kutathatott nyugati alkotmányjogot, végezhetett összehasonlító tanulmányokat, miközben köteleességszerűen és korrekt módon foglalkozott az ún. szocialista országok államfejlődésével is. Intellektuális és morális tisztességességének jele, hogy pártnak nem volt és nem lett tagja. Ez talán nem hőstett, de nem is magától értetődő.

Tóth Károly – Charlie, ahogy kollégái és barátai közül többen becézik – 1988 májusa és 1991 decembere között – tehát éppen a rendszerváltozás éveiben – a JATE főtitkára volt. Ezt a tisztségét nagy alázattal és szolgálatkészséggel töltötte be. Személyesen is sokat köszönhetek neki én, aki akkoriban már magam is ezen az egyetemen oktattam, 1987 óta éppen vele egy tanszéken. Személy szerint rendkívül hálával tartozom Tóth Károlynak, eső találkozásunkkor nyomban bizalmába fogadott és a bizalom ma is összeköt bennünket.

Tóth Károly 1997-ben szerzett PhD. fokozatot, az alkotmányfejlődés témakörében írta meg dolgozatát. A szegedi jogi kari, a veretes című Acta Universitatis Szegediensis Acta Juridica et Politica, illetve Acta Universitatis Szegediensis Publicationes Doctorandorum Juridicorum sorozatoknak évtizedeken át ő volt a felelős szerkesztője. Hálával tartozunk fáradhatatlan munkájáért, baráti sürgetéseiért, és kiváló szerkesztői munkájáért.

Tóth Károlyt szerette a kihívásokat. 1998 februárjától 2001 októberéig az induló Károlyi Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának dékánjaként szervezte az ottani jogi felsőoktatás megindítását, majd irányította is az első évek munkáját. Nem volt könnyű helyzetben, számos nem várt akadály, nehézség kísérte ezt a vállalkozását. Emberi értékei ekkor is megmutatkoztak, tudott igent és nemet is mondani. Dékáni megbízatását követően, a Károlin az Alkotmányjogi Tanszék vezetője lett, 2001-től 2010-ig. Az alapítóknak gyakran inkább csak az utókor részéről jut ki a megbecsülés. Úgy hiszem a Károlin be-

lül is Tóth Károlynak egyre többen fogják majd hálával emlegetni nevét azért, amit az említett egyetem és a jogászképzés érdekében tett.

Az ünnepelt magyar jogász. Ez a kijelentés triviális is lehetne, ezért magyarázatra szorul. Sokszor beleesünk abba a hibába, hogy nem különböztetjük meg elég következetesen a hazafiságot a nacionalizmustól. A nacionalista a nemzetbe, mint elvont eszmébe, princípiumba szerelmes – de a nemzet egyes tagjainak sorsa, bajai iránt kevés érdeklődést és még kevesebb megértést tanúsít. A hazafi viszont egy népet és történetét szereti: konkrét, hús vér embereket, azok életét, történetét, alkotásaikkal és kudarcaikkal együtt. Tóth Károly plebejusként megmaradt a nép szeretetében. Ezért hisz a demokráciában, és érdeklik továbbfejlesztésének lehetőségei. A rendszerváltás előtt párton kívüli tanácsstag volt Szegeden. Részt vett a város közeletének demokratikussá tételében. Szembeszállt a városi tanács elnökével, aki az ilyesmihez addig nemigen volt hozzászokva. Ekkor vált mindenki számára nyilvánvalóvá, mennyire egyenes jellemű, gerinces ember Tóth Károly, de nem csak magánerkölceiben. Szakmai érdeklődése nem csupán egyéni becsvágyat takar: kutatóként és tanárként egyaránt azt keresi, hogy a nép akarata, szava a legközvetlenebb, leghatékonyabb módon jelenjen meg. Ezért speciális kutatási területe a népszavazás intézménye és általában a választójog.

1998-tól 2001-igaz Országos Választási Bizottságnak, az Országgyűlés által választott tagja volt. (2006-tól ugyanebben a testületben póttag.) E hivatalát is nagyon komolyan véve, tisztességgel látta el. Kár, hogy keveset mesélt tapasztalatairól, pedig unszoltuk, hogy ossza meg a hallgatókkal.

Tóth Károly a szó eredeti értelmében politikus: a polisz, a köz ügyei, a res publica foglalkoztatja. Sokan tisztelik, de olyanok is akadnak, akik nehezen viselik őszinteségét, azt a jellemvonását, hogy nem dicséri, amit nem tart jónak. Eddigi életútja nem a vagyonosodásról, hanem az emberségben való gazdagodásról szólt. Szellemi és emberi tisztességéhez nem fért soha kétség.

Pályatársak és – remélem, ezt az ünnepelt is megerősíti - barátok vagyunk. Jogászi pályám változatos volt, de minden szerepemben és hivatalomban úgy éreztem, szükségem van példaképekre, olyanokra, akiknek munkássága és élete inspirál, és mértékül szolgál. Ma, igazságügyi miniszterként sincs ez számomra másképp. Tóth Károly professzor úr, Charliea maga szakmai és emberi tekintélyével példát mutat nekem. De nem csak nekem, hanem sokaknak, akik szeretik és tisztelik őt. A felé irányuló köztisztelet és közszeretet tükreként ajánlom e kötetet az Olvasónak. Gyarapítsa ez a könyv gazdag jogi szakirodalmunkat és jogi kultúránkat. Most rajtunk, az itt következő tanulmányok szerzőin a sor, mert Tóth Károly már beleírta nevét a Szegedi Tudományegyetem történetébe. Ha pedig valakinek ott feljegyezték a nevét, akkor annak helye van a magyar jogtudomány és jogászképzés nagyjai között is. Ez azonban már nem annyira a múltról, mint inkább a jövőről szól. Ad multosannos!